

علم، صنعت و اخلاق دار هفته لوقه مجموع

هفته مصاحبه سی

زاواللی تورکجه...

بزم مملکتده اک آز بیلین، اک فنا واک یا کلیش یازیلان، صرفی، نحوی هر کون خیر پالاتان برلسان وارسه، تورکجه در. بلکه چینگه، هندجه استانبولده تورکجه دن داها دوغرو یازیلوب اوقونور... بونی مبالغه می ظن ایدیورسکیز؛ او حالده براز اطرافکزه کوز کزدیریکنز؛ مغازه لرك ییکپاره ایری جاملری اوستنده کی یالیزی سطرلره، دیوارلره یاپیشدیراش صاری، مور، پنه کاغذلی اعلانلرک قوجامان حرفلرینه، تیرینگ، اشتاینک، بک اوغلنده کی کبار مودا مغازه لرینک اوجوزلق اعلانلرینه باقکیز: بعضی لسان مراقیلرینک رؤیاسنه آغیر برکابوس شکلنده چوکن معهود «کله پور» لردن باشلایه رق، تورکجه دن باشقا هر شینه بکزه بن برچوق آغیش بوجوش شیره، معناسنی اویله قولای قولای چیقارمه جهنگز جمله لره تصادف ایده جکسکیز. لسانه قارشنی ارتکاب ایدیلن بو جرملری اک بویوک جنایت عد ایتدیکی ایچون دیوار اعلانلرینی، مغازه لوحه لرینی هیچ کوزدن قاچیرمایان مراقلی برآقداش، برکون، بو مسئله حقنده چوق دوغرو بر مطالعه فیرلاتدی:

— بک اوغلنده کی تورکجه، لسانیات عالم لرینک شیمدییه قدر بیلدکلری تورک لهجه لرندن هیچ برینه بکزه میور. کله لر تورکجه، هر بجه، عجمجه در؛ فقط روجه نک تلفظندن هیچ اوزاق دوشمز. جمله ترتیباتی بعضی روجه نی، چوق دفعه ده لوانتن فرانسزجه سی خاطر لاتیر؛ اویله ایکن ینه بونلره تورکجه دیرلر. اوت، تورکجه! فقط، اویله بر تورکجه که، تورک لردن باشقا هر کس آکلایه بیلیر...

تورکجه نک عثمانلی مملکتنده رسمی لسان اولدیغنی، هله کوپرینک قارشنی طرفنده کیلره، صیق صیق خاطر لاتمق ایجاب

ایدهر. بر آراق، لسانلرینی سهون بعض کنج لرك قوتلی اصرارلری اوزرینه سینه مالرده شریدلره تورکجه یازدیرمغه باشلامش لردی؛ بیلیم بی حالا دوام ایدیورمی... غالباً برآز صوکراده شهر امانتی اعلانلرک هر حالده تورکجه اولارق ده یازیلمه سی امر ایتشدی. بوجوق ایی دوشونولش تدیرک دوام ایتدیکنی ایسه هر کون کوریورز. فقط!...

«هر فنا شینک مطلقا برای طرفی وارد» دیرلر. اویله کورونیورکه هرانی شینک ده مطلقا فنا بر طرفی اولاجق. ایشته یوقاریکی چوق ایی وچوق منطق جریانک نتیجه سی اولارق، بزم بیلدیکنز، کوروشدیکمنز، یازدیغمنز تورکجه بک اوغلنده یایلاچق یرده، بیلیمه دیکمنز، کوروشمه دیکمنز، یازمادیغمنز یکی بر تورکجه، یکی بر سینه ما وعلان تورکجه سی چیقدی؛ امین اوکندن، سرکه جیدن باشلایه رق یاقینده فاتحه، آقسرایه قدر تراموای یولنک ایکی یانه سرایت ایده جک... دنیانک هیچ بریرنده کورولمیه جک قدر غریب، کولونج، لکن عینی درجه ده ده فحجیع اولان بوحاله ممکن دکل بر اجنبی بر آلمانی، بر فرانسزی ایناندره مازسکیز.

— ناصل اولور، دیر، مثلاً برلینک جاده لرنده آلمانلرک بیلیمه دیکی، کوروشمه دیکی، یازمادیغنی بر آلمانجه یه تصادف ایدیلین! لسان، اونک صاحبی اولان ملت ایچون اک عزیز، اک قیمتی بر وارلقدر. لساننک صفوتی بوزدیرمه مق، وطننک حدودلرینی دشمنلره چیکنه تمه مکه مساویدر...

زاواللی تورکجه! تورک لرك بیلیمه دیکی، کوروشمه دیکی، آکلامادیغنی بو یکی سینه ما تورکجه سی چیقمه دن اول عجباً کندی کندیسنه صاحبی ایدی؛ عجباً تورک لرك، کندی بویوک شاعر لرینک، ناثرلرینک یازدیغنی تورکجه ایله کوروشیورلرمی، اونی آکلیورلرمی؟ نه کزر!..

بو کونکی بویوک محرر لر هنر، حالا، اسکی مصر راهلری

کي يازدقلىرى بش اون كشينك آكلامسيله افتخار ايدە جك
قدر بسيط دوشونورلر ؟ « بز عوام درجه سنه اينه ميز . او
بزە قدر يوكسه لسين ! » ديورلر . مثلاً « ناخدای خدا ناشناس »
تركي عوامك آكلایه ميه جنى قدر يوكسك بر مفهومی حاوی
ایتمش ... « الله دن قورقماز كيمجي » سوزينك ، حتى قايقچيلر
قهوه سنده بيله آكلامسيله جق قدر عادى بر لافدن عبارت
اولدينى آرتق ناصل آكلایه بيلير سگىز ... ناصل اثبات ايدە -
بيلير سگىز كه فضولينك « ليلا و محنون » ده كي ساده غزللرى
« شفيق نامه » يه ، يا خود « قوجه سكبان باشي » نك اسلوبى
« خمسة تركى » لسانه فاقدر ! ...

بوعصر صنعتكارينك ، اسكى ديوار ، افنديسى كى ، بر الده
قاموس ، بر الده فرهنگ طاشيمه سى لازم كلد يكنى ظن ايدن
بلاغت و فصاحت اماملرى ايچون مثلاً لك يوكسك مصراع
ناصل اوله بيلير ؟

نه قدر دوشونسه ، بوسؤلك جوابنى ممكن دكل ويره ميه -
جكدم . بركت ورسين ، بردن بره ، عقلمه زرده او قودينغى
خاطر لايه مادينغ بر مصراع كلدى :

سرى كه مغز ندارد آغاچده قارپوزه بان

مادامكه مرحوم فيضى افندى نك « مختصر زبان فارسى » سنى
او قومامش اولانلر بونك معناسنى آكلایا مازلر ، او حالده « عوام
ناسك سويه پست بى ادراكه مشتزن تحقير » اولاجق بوندن
داها يوكسك بر مصراع تصور ايديله بيليرمى ؟
زاواللى تور كچه !

ديمك توركلرك بيلمه ديكي ، قوشماديني ، اكلاماديني
آرغولر ، يالكىز بك اوغلنك سينه ما وره قلام آرغوسى دكش ...

اجتماعيات

اختلاط و اجتماع

اجتماع ، مطلق بر صورتده ، متعدد انسانلر بر آرايه كله سى
ديمك دكلدر . بعضاً ، بر جوق انسانلر بر برده طوبلاندى قلى
حالده اجتماع ايتمش بولونمازلر . ناصل كه مولدالما و مولدالموضه
غازلرينك برى برينه قاريشيق بولونميه سى ، كيموى بر امتزاجه
دوچار اوله لرى استلزام ايتز .

انسانلر آراسنده كي اجتماع حادثه سى ، ذره لر آراسنده كي
امتزاج حادثه سى عيندر . ذره لر ، امتزاج شكلنده كي تركبدن
باشقه ، اختلاط صورتنده تركب ايتدكلى كى ، انسانلرده

بعضاً اجتماع حالده ، بعضاً اختلاط حالده برلشيلر . اختلاط
حالده ايكن ، مولدالما و مولدالموضه ذره لر ينك هر برى كندى
فرديتنى عفاظه ايدر . امتزاج ايتدكلى زمان ايسه ، آرتق
نه مولدالموضه ذره سى ، نه ده مولدالما ذره سى يوقدر ، ميدانده
يالكىز صو ذره لرى واردر . انسانلرده ده ، اختلاط حالده
ايكن ، هر فرد ، كندى فرديتى ايله مشبوع بولونور . مثلاً
سزكه بن بر اختلاط حالده برلشد يكمز زمان ، بن ، كندى
سزە بگنندرمكه چاليشيرم ، سزده كندى كىزى بكا بگنندرمكه
او غراشير سىگىز . بو ائنده روحلر مزده حاكم اولان دويغولر
مركىزى (بن) حسيدير . واقعا ، بو حسمىز آچقندن آچيغه
كوستر مك ايسته ميز ؟ بونك ايچون ، غايت دولاشيقلى يوللردن
يورورز . بن ، سزكه فضيلتلر كزدن بحث ايدر ، بونك
نتيجه سى اوله رق سزده بنم مزيتلرى صايار سىگىز . يا خود
ايكىمز برلشه رك باشقه لرى حقه ندە ديدى قودى ياپارز . اولرده كي
قصورلرى كورمه مز ، بزم اونقيصه لر دن برى اولديغمز ده دلالت
ايدر ظنده بولونورز .

اختلاط حالى ، يالكىز ايكي كيشى آراسنده وقوع بولماز .
بر جوق فردلردن مركب بويوك برهيئتمده بو حال كوروله بيلير .
اكثراً صالونلر ، مسيره لر بو حالده در . اختلاط حالده ايكن ،
روحلرده حاكم اولان حس ، (تفاخر جياك) يا خود (خود -
پسندلك) ديه ترجمه ايدە بيله جكمز (vanité) در . اختلاطى
اجتماعدن آيران لك بارز علامت ، برنجينك ، فردلرى
خود پسندلكه سوق ايتمه سى ، ايكنجى ينك ايسه بالعكس ، بو حسدن
تجريد ايله مه سيدير . اجتماع حالده انسانلر ، فرديتلرى تماميله
اونوتورلر ؟ روحلرى ، اختلاط زماننده موجود اوليان
لطيف برهيجان استيلا ايدر كه بوكا (وجد enthousiasme)
ديوروز . بو وجد ، هانكى فكرى ، برهاله كى قوشا تيرسه
او كا بر (مفكوره) ماهيتى ويرر . بو آنده آرتق بن ، سن
يوغز ، يالكىز مفكوره صورتنده روخزده اويانان يكي
تمايللر يز واردر . بو تمايللر ، اسكى تمايللر يز هيج بگزه مز .
چونكه ، اسكى تمايللر يز ، (نفس مزه طاميق) اساسنه مستند
اولدينى حالده ، بو يكي تمايللر فرديتزدن مفكوره لره صميمى
عبادتلر ، حقيقى فداكارلقلر ايستهر .

اجتماع حالده ، روحز السى برايمان معبدى ، مقدس
بر مفكوره حرمى اولدينى ايچون ، آرتق اورايه خود پسندلك ،
تفاخر جيلك كى نامحرم دويغولر كيره مز . بودويغولرى طاشيان
بر آدم ، بر اجتماعه داخل اولدينى زمان ، اكر اجتماع قوتله
تأسس ايتمش ايسه ، فردى تمايللر يني اظهار ايدە ميه رك اجتماعى
روح ايچنده اريكمه مجبور اولور . فقط ، روحلر يكي امتزاجه
باشلا دينى ، هنوز تماميله قايناشه مادىنى آنلرده ، بويله بر فرد ،